

9149

Dialekt- och folkminnesarkivet

Uppsala

ÖSTERGÖTLAND

Västra Harg

9149
6A16

28/1 1936

Karlsson, Axel, 1936

Svar på ULMA:s frågelista M 82 Matordning och
bordsseder

33 bl.4:o

Exc. OSD

Landsmålsarkivets frägelista M. 82
Matordning och bordtredet.

Östergötland
V. Harg

Matordning.

1. Särom beteckning för 'måltid' brukas
"mål", uttal i folkmälet "måb". "Yard" före-
kommer i sammansättningarna "afterward",
"aftravab" och "nattvard", "nattvab".

ab!

b = y

Här kan anmärkas, att "daver" (jämfr
punkt 7) i folkmälet har samma uttal som
afterward och nattvard.

En i vardagslag mycket vanlig beteckning
för 'måltid' är "lite äta" eller "en bit äta".

Ex. "Jag skall taga mig en bit äta, innan jag
går". Uttal: "Ja ska ta mej en bit äte, inna ja
går". Här är dock ofta meningen att man av
någon orsak skall äta en måltid under an-
nan tid än som annars är vanligt.

"ettäl" förekommer även i "mål mellan".

Landsmålsarkivet, UPPSALA. 9149.
A. Karlsson. 1936. VÄSTRA HARG

ÖGL M 82

Se vidare punkt 4.

2.

Beteckningar med avseende på måltidens kvalitet eller kvantitet ha knappast varit vanliga i ortens mål.

"Dålig måltid" kallades skundom "skravelmål", "skravelmål". Här var dock vanligare med predikativa bestämningar. Gt. öfkat är skravligt. Det är skravligt med ätet; "kugansmål" förekommer icke, men däremot förekommer "kuga"; "kuge" som verb även i folkmålet. Gt. De kugade på mig ett mål mat. Färskild beteckning för 'god måltid' torde ej ha funnits; här förekom "god" och dess olika former i genus och numerus som attributiva eller predikativa bestämningar; "skrovmål", "skrovmål" förekommer som beteckning för 'dubblig, starkt målfande måltid'.

Landsmålsarkivet. UPPSALA. 9149.
A. Karlsson. 1936. VÄSTRA HARG
ÖGL.
Frgl. M 82

Hollskämt uttryck för 'dags att äta' finns knappast nu. "Mattdags" förekommer ibland, men detta ord är troligen icke av äldre domligt ursprung. I äldre tider har "ätdags" förekommit med samma betydelse, men troligen i ringa utsträckning. Ett vanligare uttryck är: "det är dags att äta", "dä ä dags te ä äte".

Beteckningar med avseende på olika måltider äro vanliga. I äldre tider förekommo: "dagensdags", "dåve+dags", 'tid för morgonmålet; "älfonve+dags", "aftarab+dags"; 'tid för litet målt mellan middag och kväll; "nattvardsdags", "nattvab+dags"; 'tid för kvällsmåltiden'. Dessa uttryck ha nu efterträtt av resp. "frukostdags", "frukostedags"; "kaffedags" (beroende på att kaffe alltid drickes

Landsmålsarkivet, UPPSALA. 9149.
A. Karlsson. 1936 VÄSTRA HARG

ÖGL.

Frgl. M 82

till detta mål och "kräftmatt-dags".

Färskild beteckning med avseende på middagen har troligen ej förekommit. Här brukas istället den ovan nämnda om beskrivningen. "Då å dags se å äte med-då".

4.

"Målemellan" förekommer som beteckning för tiden mellan måltiderna. Ett vanligt uttryck är: "Då ska gå målemellan" = arbetet skall fortgå från måltid till måltid utan någon rast.

"Bete" förekommer som beteckning för kortare eller längre stund (vanligen ifråga om arbetstid), men detta uttryck har dock troligen ej haft något särskilt samband med tiden mellan måltiderna.

5

Måltid som ätes mellan de vanliga

Landsmålarkivet, UPPSALA. 9149.
A. Karlsson. 1936. VÄSTRA HARG

ÖGL.

Frgl. M 82

måltiderna har nu ingen annan beteckning än "mellanmål", "mellamål".

"Sugabeta" har förekommit i äldre ti-der, men visshet om detta ords rätta be-tydelse har ej varit möjligt att erhålla. Frörligen hade det dock den i frågelistan angivna betydelsen 'litet mellanmål' att ställa den värsta hungen med:

'Mycket hungrig' heter på ortens mål "su-än" och 'bit' hette för "bete" eller "beta".

"Sugabeta" kan då på folkmålet betyda 'en bit, som man äter då man är mycket hungrig. Jämför punkt 1 "en bit äte".

6.

Man finner inga egentliga minnen av ett ordnade måltider icke varit van-liga, men på 1840-1850-talen torde även sådant ha förekommit i fattiga hem.

Landsmålarkivet, UPPSALA. 9149.
A. Karlsson. 1936. VÄSTRA HARG

ÖGL.

Frgl. M 82

7. I åtminstone ett sådant hem (medbecknarens morfars barndomshem, där familjefadern avled 1843 och modern ensam måste försörja 6 minderåriga barn) förekom då att maten uteslutande utgjordes av gröt och välling, kokad av grovt rågmjöl och vatten. Möjligt är, att man då åt vid ungefär samma tider varje dag, men däremot är det uteslutet, att några oidentliga måltider anordnades. Dessa uppgifter gälla ett bonställe under Prästgårds hergård i Östra Tollstads socken.

På vintertiden, då intet hökarbete pågick, börjades arbetet i ladugårderna kl. 5 på morgonen. Före arbetets början åt man det första morgonmålet, som utgjordes av en bit bröd och mjölk eller

dricka; på 1860-1870-talen stundom "kaffe",
kokat av ärtor, råg el. dygl. jämt en bröd-
bit; daver äts kl. 7-8 och utgjordes vanligen
av något slags välling "davaravälling" el-
ke och resten av soppa eller ärtroppe från fö-
regående dag; middag äts vid 12-tiden;
middagmaten varierade för olika vecko-
dagar: på måndags- och onsdagsmiddagar-
na var intet särskilt betämt, men mesta-
del äts potatis jämt något slags soppa
(sill, någon slags köttmat), på tisdags-
middagen äts grynkeka (av horngrön) och
potatisroppe (bullertupa), på torsdags-
middagen äts ärtroppe och pannkeka,
på fredagsmiddagen äts en rätt, bredd
av från torsdagen överblivna^{en} ärtroppe,
ur vilken ärtorna fjärrats och istället

iblandat i flott stekta brödtärningar,
på lördagsmiddagen äts potatis och
drickstoppa, på söndagsmiddagen äts
vittkål; aftonvard äts vid 4-5 tiden;
den bestod alltid av ost och bröd jämte
mjölk eller dricka; nattvard äts kl. 7,30-8;
den bestod mestadels av rågmjölgröt (hem-
kvarnsgröt) och mjölk. Måltiderna kunde i-
bland förskjutet något t. ex. om man var
ute i arbete och varit förenad eller av
andra orsaker. Övan angivna middagsmat-
hållning gäller närmast större bondgårdar;
i fattiga hem var maten icke så omvård-
tande.

8. Under hörtiden, som vid de större
gårdarna räckte under en stor del av vintern,
fick man en stor sup brännvin jämte en

brädbit, innan man började trötka på
morgonen vid 2-3-tiden. Ibland äts det
första morgonmålet lika som i vanliga
fall (se punkt 7). Matställningen i övrigt
var under tröktiden lika som annars.

Under slättertiden var det vanligt
att påbörja arbetet så snart man såg
på morgonen (mellan kl. 1 och 2). Man åt då
en första frukost, innan man började ar-
betet (ost, bröd, mjölk eller dricka samt
brännvin, "slätterbrännvin". Dagen äts vid
6-7-tiden, varefter man steg till kl. 12, då
man åt middag. Hade man inte hö förr
att hörsamba, vitade man till 4-5-tiden,
då man åt aftonvard, varefter man åter
arbetade till 7-8-tiden på kvällen, då man
fick nattvard. Om man hade hö förr

kunde arbetsordningen ändras och måltiderna förskjutas med hänsyn till arbetet.

Denna arbetsordning förekommer än i skogsbygderna, där man har mycket ängs- och källslätter. Matordningen är i huvudsak densamma med undantag av att kaffet har ersatt den förra frukosten och afternoonen varjämte kaffe dricks en gång på förmiddagen vid 10-tiden, "kvakaffe". Slätterbrännvinet förekommer ej heller i samma rikedom som förr.

9.

Färskilda beteckningar för 'matordning', 'kosthåll' samt 'vardagsmat' och 'helgdagsmat' borde knappast ha förekommit i skogsbygdens dialekt. Ordet "helgdagsmat"

Landsmålsarkivet, UPPSALA. 9149.
A. Karlsson. 1936. VÄSTRA HARG

ÖGL.

Frgl. M 82

11.
"härddarmar" (d uttalas tydligt dubbelt i
ostens dialekt) förekommer visserligen nå-
gon gång, ehuru alltmer sällan.

Skilnaden mellan lördags- och vardags-
mat var i tidigare tiden obetydlig i fattig-
a hem. Från ett håll har berättats, att
man under vintern kokte en kanna pota-
tis varje vardag utom på lördagen, då man
kokte två kanner. På lördagen koktes
ingen potatis, utan då stuvade man det
fem blivit över från lördagen. (Här kan
anmärkas, att man icke mätte potatisen
utan man kokade på lördagen i "två-kan-
naren" och på övriga dagar i "kann-
naren". Hos bönderna kokade man vitkål
& till lördagsmiddagen. Jämför punkt 7.
Här kaffet först förjorde blev van-

ligt, fick man kaffe varje söndagsmorgon men aldrig i vardagslag

Färskild mat, som endast fäs fram, så man vill undfagna främmande, förkommer än inom fattiga familjer. Om husets folk äter vid samma bord som den främmande, så må de (närmast av sparsamhetskäl) äta obetydligt av den mat, som man vet är framtatt för den främmandes skull.

10. Med "sovel", "sogel" menas fläsk och kött samt alla slags saltade och torrade matvaror, som buktts av fläsk, kött eller inälvor av slaktade kreatur. Sylta samt korv beredd av kött eller inälvor och rå eller kokt potatis räknas som sovel, men däremot icke korv, beredd av

Landsmålsarkivet, UPPSALA. 9149.
A. Karlsson. 1936. VÄSTRA HARG

ÖGL.
Frgl. M 82

hackad lever, "grewas" och horngryn. (om-
 gående 'rylta' se frågelistan "Matlagning"
 punkt 78; ang. 'kors' punkt 77; ang. "grewas"
 punkt 86). Mat av blod betraktas ej som
 rovel. Fisk räknas som rovel ärentom ägg,
 smör och ost.

Tammantättningar som "bodsrovel" och
 liknande ha troligen ej förekommit, men
 tammantättningar med avseende på den
 tid, då rovel skall användas förekom-
 ma än. Ex: "Vintertrovel", "vintersgel",
 det rovel som ätes på vintern, mestadels
 nedtrallat kött och fläsk; "sommarsrovel",
 "sommersgel", det rovel som ätes på
 sommaren, torokat kött och fläsk, torokad
 kors. (Här kan anmärkas att all mat, som
 rullats och torokats, på folkmålet kallas

Landsmålsarkivet, UPPSALA. 9149.
 A. Karlsson. 1936. VÄSTRA HARG

ÖGL.
 Frgl. M 82

"spiken": spikokött, spikefläk, spikekorv.
 Detta ord brukas även om sill, som ätes rå
 [dock ej torkad], spikerill. Det rovel, som
 ätes vid julen kallas 'julrovel', "julsogeb";
 fläk och fransöiallk lutfisk.

Benämningen "rovelbytta" synes knapp-
 past ha förekommit, men benämningar
 som "korvbytta" och "smörbytta" äro ännu
 vanliga. Större fiäkärt, i vilka kött och
 fläk medrättas, kallas "mat-
 babje".

"Sovelnätt" finns ej, men "nätt på rovel"
 är vanligt. Detta uttryck har emellertid
 flera betydelser: 1. "Det är nätt på rovel"
 (sundom "nätt om rovel"). Det är out om ro-
 vel. "Hon är nätt på rovel". Hon serverar
 inte mycket rovel. "Han är nätt(-er) på

Landsmålsarkivet. UPPSALA. 9149.
 A. Karlsson. 1936. VÄSTRA HARG

ÖGL.
 Frgl. M 82

rovet". Han äter sparrant av det fram-
ratta rovet.

"Gordig" och "rovelram" förekomma likabedes
med olika betydelser. Ex! "Det är rovelramt".
Det är drygt. "Han är rovelram" och "han
är rovelram" har samma betydelse som resp.
ifråga om "mått på rovel".

Verbet "rovela" förekommer i folkmälet;
det betyder 'att spara, att dryga ut'. Detta
verb brukas ej så ofta om rovel som om
mänga andra saker, som vilka man öns-
kar, att de skola räcka länge. Ett vanligt
uttryck beträffande arbete är "Det är bäst
att rovela med det, annars blir man utan
arbete", "Då ä bäst te ä sege må-er,
annars blir en utan göre". Verbet "ro-
vela" förekommer aldrig med betydelsen 'skaffa
rovel'.

"Mat" brukas som kollektiv beteckning för 'rovel' av kött eller fläsk. Med "mät" menas egentligen endast rent kött.

Ingen sammanfattande benämning för 'all mat', som ej är rovel förekommer knappast i utens mål, men uttrycken "gudslän" och "äta" äro vanliga.

"Gudslän", "gudslän" har betydelsen 'något litet mat'. Ett vanligt uttryck är: "Vi ha inte ett gudslän att äta", "Vi ha inte ett gudslän de ä äte".

"Äta", "äte" förekommer som en kollektiv benämning för all mat, således även rovel. ("En bit äte" se punkt 1.)

Omständiga beteckningar för 'att äta endast ett slags mat' kunna inga bestämda uppgifter lämnas nu.

Landsmålsarkivet, UPPSALA. 9149.
A. Karlsson. 1936. VÄSTRA HARG

ÖGL.

Frgl. M 82

11

Benämningar på olika slags rätter
funde knappast ha förekommmit.

"Broa" med betydelsen 'att äta mycket
av en mklare rätt' förekommer ej, men
däremot brukas "bottna". "bottne" i sam-
ma betydelse

12

"Mattäck", "mattäck är brukande i
ortens mål med samma betydelse som i
rikshuset.

Andra beteckningar för 'mattäck' finns
icke nu, men det är dock möjligt att ut-
tryck som "färdmat" eller liknande ha
förekommmit i äldre tider.

De tillfällen, då man i gångra ti-
der måste lura på mattäck, vore för de
större gårdarnas räkning i främsta rum-
met handbrevserna. Vid flera av de stora

gäddarna funnos brännvins, vid vilka
 tillverkades brännvin. Då allt brännvinet
 ej kunde säljas hemma, fraktades en del
 därav ämnen såd och annat, som skul-
 le säljas, till Norrköpings hamn (cirka 8 mil)
 och där inköptes en del livsfröfnödenheter.
 Denna reror togo flera dagar i ansvär,
 och då medförde man matäck för he-
 la tiden.

Upp i rena skogsbygden märkte man
 liva på matäck, då man var ute på
 skogsarbeten, i främsta rummet vid köl-
 ning. En stockmila tar tre-fyra veckor
 att kala, och den måste passas hela tiden.
 Man medförde emellertid ej matäck
 för hela denna tid på en gång, utan mat-
 säcken hämtades det så småningom.

Landsmålsarkivet, UPPSALA. 9149.
 A. Karlsson. 1936. VÄSTRA HARG

ÖGL.
 Frgl. M 82

19.

Proleten hade vanligen en medhjälpare
med vid milan, och denne fick då även
skaffa det maträck.

Matträckutrustning under vällning förel-
kom nog även i dessa trakter på den tiden,
^{och} det fanns vargar; denna maträck var dock
endast för en dag i ständer.

Som beteckning för 'att utrusta med
matträck' brukas uttrycket "att maträcka
ut"; "te å maträcke ut".

Ett annat uttryck är "att reda ut"; "te
å re ut", men i detta begrepp innefattas
även tillagningen av den mat, som äts hem-
ma på morgonen. Exempel på använd-
ningen av detta uttryck finnas i väret
på frågelistan "Matlagning" punkt 1.

Beteckningar för 'mat, lämplig att

ha till maträck' finns knappast. Ordet "maträcksmat" förekommer visserligen nu, men om detta är ett äldre ordligt uttryck kan ifrågasättas.

Maträcken var olika allt efter olika förhållanden. Till marknader och handelsresor användes bröd, smör och något slags rovel. Ett vanligt rovel vid dylika resor var ett slags ost, "klärost", "kläs-ost". I mjölken till denna ost röides mjöl, men hur man sedan förför vid löpleggning och ystning kan nu ej bestämt uppgivas. Osten tockades i varje fall icke, utan den skars i stället i skivor, som stektes i flott och nedlades i maträcken. Som dricka medfördes brännvin även vid marknadsresorna.

Landsmålsarkivet. UPPSALA. 9149.
A. Karlsson. 1936. VÄSTRA HARG

ÖGL.

Frgl. M 82

Vid kolning medfördes stundom potatis och kålrötter i maträcken; dessa stektes sedan i eldstaden i kolarkojan. Vörigt bestod maträcken även här av bröd och sovel. Som dricka medfördes thicket stundom mjölk och enbärs- eller maltdricka.

Om maträck utvårdades endast för en dag, ingick stundom pudding eller gryn-kaka, kall gröt el. dyl. i densamma.

Vid maträckutvårdning för vällning bestod densamma av ost och bröd.

14. Vid reor och då maträck i översigt tillagades för flera dagar förvarades den i ett avlångt träskrin, tillverkat av trä; om särskilt namn på dessa skrin funnits kan ej bestämt uppgivas. Vid utvårdning för endast en dag förpackades maträcken.

stundom i ett knyck, stundom i en korg,
stundom i en väska av kalotskinn; "skräppa",
skräppe". "mattäckerskräppe". Skinet i dessa
väskor var berett så, att håret var kvar.

Drickskägg, som medfördes på resor
kallades "kutting". Namnet varierade
med avseende på innehållet: brännvins-
kutting, drickskutting. Brännvinsflas-
kor av trä synes icke ha förekommit;
äro mot vissa flaskor av glas, försedda
med ett skyddsbomhölje av flätade rö-
ter, vanliga. Dessa flaskor kallades "plunta".

15. Beteckningar för "helt liten mattäck",
avsedd att bära i fickan torde ej ha
förekommit.

16. Ett ett stycke bröd med pålägg av
smör och ett gavs till en berökande (sai-

skilt till barn) borde ha förekommit,
men särskilt namn på denna undfägnad
är icke känt.

17

Särskilda beteckningar för 'godtrake', som
hempförts från retoi' borde icke ha förekom-
mit.

II. Bordrede.

18.

Omman substantivisk beteckning är 'Bord-
bön' har troligen icke förekommit; 'lära till
bords' kallas 'lundom' "lära till mats"; 'lund-
dom' be Gud välsigna maten". Bordbönen
lästes mestadels tygt, inom religiösa hem
dock i något fall högt. Minne av, att
man knäfall vid bordet, innan man
läste bordbönen, finns icke.

19.

Minnen av, att maten framattes på

Landsmålsarkivet. UPPSALA. 9149.

A. Karlsson. 1936. VÄSTRA HARG

ÖGL.

Frgl. M 82

annan plats än på bordet finnas icke nu, ehuru detta mycket väl kan ha förekommit i äldre tider.¹⁾

¹⁾ Se Kompletteringer nr 4 (s. 32).

Minnen av, att karlarna bibehållit huvudbonaden på under en mindre måltid finnas icke nu, men att kvinnorna skjuta huvudduken något bakåt, då de vänta sig med till måltiderna, förekommer ännu.

20

Matbordet stod alltid vid en vägg mitt för ett fönster, och husbonden satt alltid inne vid väggen på högra sidan från golvet räknat. Var och en av de övriga hade sin bestämda plats vid bordet, men denna platsindelning var icke uppbyggd med hänsyn till de övrigas ställning till husbonden. Vid de större gärdarna åta kvinnorna icke på samma gång som männen

Landsmålsarkivet. UPPSALA. 9149.
A. Karlsson. 1936. VÄSTRÅ HARG

ÖGL.
Frgl. M 82

utan omedelbart efter; vid mindre gårdar och på torpställen äto alla på en gång i vanliga fall.

Hur och när föderädsfolk och rotebjörn brukade äta här än ej kunnat utredas, men det är i varje fall icke troligt, att de äto vid ett särskilt bord på samma gång som harets folk.

Barnen fingo vara med vid bordet så snart de räckte upp till bordskivan. Förut fingo de äta på en stol, på vilken tallriken ställdes. Någon viss ålder, till vilken barnen skulle stå vid bordet, var troligen icke bestämd, men att de stodo till 10-12 år torde ha varit vanligt.

Ett yngre påstående om orsaken till att de skulle stå vid bordet var, att de i

Landsmålsarkivet. UPPSALA. 9149.
A. Karlsson. 1936. VÄSTRA HARG

ÖGL.

Frgl. M 82

så fall skulle vara bättre.

21.

Att varje husvärd medlem hade sin särskilda sked eller skål har icke förekommit på mycket länge. Ordet "skedgång" synes vara okänt i ortens mål, och någonting som skulle kunna ha haft en dylik benämning borde ej heller ha förekommit vid måltiderna. Sådan mat, som äts med sked, kallades "suppmat" (dock icke gröt).

Sådan mat serverades i henfat och tidigare även i wawade kärkålar. (I henfaten voro givetvis ej utmejlade ur grästenar, utan de voro tillverkade av tegelstenmassa och överslagna med glasyr). Särskilda namn på skålarna eller faten borde ej ha varit vanliga. Skedarna lades, sedan de fört ditkast, i en på väggen upprätt, flä-

27.
fad korg, "skedkorg", "skeborje". På en del ställen lades skålar och tallrikar in i ett skåp, på en del ställen lades de upp på en hylla, "fatshylla", "fatbänne". En "bänna" bestod av två stänger, på vilka skålar och tallrikar placades. Att sked och tallrik rengjordes av var och en särskilt har ej förekommit på mycket länge.

Vänliga bordknivar eller gafflar eller tallrikar av porcell användes aldrig i äldre tider. Istället användes korta knivar med runt träskaft, "Ime-Samlknive". (Detta uttryck härstammar från Kinda eller Ydre härad). Vidare brukade man gafflar med undantag två klor. Tallrikarna voro i senare tider av förbent koppar, i äldre tider av tenn eller utsvavade av trä.

Och! Hein.

↑
1) Se kompletterings nr 5. (s. 32).

22.

Köttet delades i äldre tider ut åt var och en av huskällmedlemmarna. Delningen utfördes på så sätt, att köttet lades upp i skilda högar på en baltrik, som ställdes på matbordet.

Om rovel ätt till bröd kumma lades rotlet mestadels ovanpå brödbiten; om rovel medfördes till matäck, klöv man brödbiter och lade rotlet emellan; kokt eller stekt kött eller fläsk åt man med kniv och gaffel, förkatt rovel och salt vill höll man direkt i handen, då man åt några särskilda uttryck för att man icke borde beröra rotlet med fingrarna finnas knappast.

23.

Särskilda uttryck för mycket belamrad eller alltför tomma matbord synes knapp-

Landsmålsarkivet. UPPSALA. 9149.
A. Karlsson. 1938. VÄSTRA HARG

ÖGL.

Frgl. M 82

rest ha förekommit

24.

Minnen ar, att yäta matbordet sam-
tidigt utgjort här att äta in, finnes icke
längre. Utgångning dylikt borde ej ha före-
kommit på åtminstone hundra år.

25.

Bordskicket var säkerligen inte så söck-
les roga i skogbyggena. Att leta ut de bästa
matbitarna ansågs dock vara olämpligt,
lika som att äta eller ^{släppla} alltför häfvt. Färbilda
beteckningar för detta synes emellertid ej
ha förekommit.

Att "ropa" eller som det heter på folk-
målet "släppa yjället" ansågs knappast va-
ra verkun passande eller öfvermått.

26.

Att vila efter dagens huvudmåltid
kallas "att putta middag", "se å putte
medda".

Middagsvilan var olika lång under oli-
 ka arbeten. Längst borde den ha varit un-
 der vättertiden, om intet torrt hö fanns.
 Jämför punkt 8! "I vanliga fall var mid-
 dagsvilan 1 till 2 timmar." Några berätt-
 elser om att husbönderna rökte göra mid-
 dagsvilan kortare än vanligt borde knapp-
 ast finnas.

27.

Om man kom in i en gård, under
 det att de inboende hälsade åro mid-
 dag, hälsade man alltid "gu medda", vid
 andra mål hälsade man som vanligt
 "gu da" eller "gust fre". Uttryck för att det
 ansågs obehagligt att komma under mål-
 tiden finnas knappast.

Om det var en arbetare eller eljert under-
 ordnad, som kom på besök under en

1) Se Komplette-
 ringss. (s. 33)
 nr 6.

Landsmålarkivet, UPPSALA: 9149
 A. Karlsson, 1936. VÄSTRA HARG
 ÖGL.
 Frgl. M 82

31.
måttid, brukade man bjuda honom att
deltaga i densamma. Förrikt förkom
ingen särskild undfågning.

Föranstående var ha. angivits uttels-
beteckning i de fall, där folkmålets uttal av-
viker från riksmålets. Därvid ha använts
tecknen: 8 för ljud mellan ä och ö,
8^h för bakre, tjockt l-ljud.

Däremot har ej angivits skillnad mellan
långe och korta vokalljud.

Uppgifterna gälla skogsbygderna inom
Västtra Harg (och Ulrika socknen) inom
Västtra resp. Västtra häradet av Östergötlands
län.

Björkrätter, Byttebo, Västtra Harg den 25/1, 1935⁶
Odel Karlsson
Skogsarbetare

Svar på anmärkningarna beträffande tidigare svar på frågelistan M. 82 "Måttordning och bordsteder".

4) punkt 19 i frågelistan. Minnen av att maten stundom framsettes på s. k. mattavlor finnas; detta har förekommit ända in i senare tider. Mattavlan placerades stundom framför spisen, stundom på någon annan plats i rummet, allt efter som det var för tillfället lämpligast.

5) punkt 21 i frågelistan. "Bänne" var neutrunt. Orsaken till denna feluppgift är att jag varken sett eller tidigare hört talas om något "bänne", varför jag antog det bräva samma genus som "hyllä", vilket i fästmättet är fem. Så är emellertid ej fallet, varför uppgiften härmed beriktigas

Landsmålsarkivet. UPPSALA. 9149.

A. Karlsson. 1936. VÄSTRA HARG

ÖGL.

Fagl. M 82

6) punkt 26 i frågelistan. Middagsvilan var nog meradels omkring 1 timme, stundom längre, stundom kortare, alltefter olika arbeten. På läng som två timmar var den knappast någon gång. Vid de stora gårdarna, där man hade ljud arbetskraft, var middagsrasten alltid 1 timme utan större avseende på arbetets art. Falla utgifter är inräknad tiden för själva middagsmålet.

22 ~~Stempelbeteckningar till M. 81 "Matlagning".~~

~~En benämning, som kan hänföras till i denna punkt efterfrågade förhållanden är "plackemat", en måltid, som bestod av från flera mål efterblivna matrester.~~

29 ~~Allt visat funnos och användes på 1340-talet kan anses säkert. Förän med-~~
 [överfört till annat blad
 4. kvart. 3/2-36]